

1980

1000

Jaar **HOEGAARDEN**

16^e jaargang

Alpaidis

Inhoud

NUMMER 61

AFLEVERING 4

- Het Witboek (vervolg) blz. 3
- De Heksenwaag van Hoegaarden blz. 16 = *fout!*
- De Morgenster blz. 20
- Oude Testamenten blz. 23
- Kultuurkrant

980 of 981

HET WIT- BOEK

om het zo fel betwiste "so wat 980"
door geschreven bronnen te staven.

V. BESLUIT

=====

Om te besluiten willen wij nog de vragen stellen:

"Welke geloofwaardige, competente en gezaghebbende geschiedschrijver heeft niet vergist in zijn opzoekingen over die ver vervlogen tijden en zich gebaseerd op veronderstellingen, om de waarheid te benaderen ?".

Ziehier enkele flagrante voorbeelden:

1. Alph. Wauters schreef dat Godfried van Rumigny van 974 tot 998 over Henegouwen regeerde, terwijl Pastoor Vander Velpen zijn dood reeds aangeeft in 964.
2. Zelfde schrijver noteerde de stichting van het Kapittel van Hoegaarden rond het jaar 1000, wijl Past. Vander Velpen terecht laat opmerken dat zulks tussen 977 en 987 geschiedde.
3. Vanderkindere deelde mee "Erlebald était jeune et non encore revêtu des fonctions comtales" en zulks in 887 en ook dat hij de relieken van de H. Onegundis van uit Frankrijk meebracht, terwijl hij tevoren vermeldde:
" Le Compte Erlebaldus , auquel la chartre donne pour femme Alpaide et pour fils Werimundis, n'est pas un inconnu, c' était un vasal de Charles le Simple", enz...
Hoe oud was hij dan in 887 ?
4. De Seyn meldt dat de vrome Heresinde, die 7 kastelen en abdijen stichtte, waaronder deze van Florennes, de vrouw was van Eilbert of Tilbert, Graaf van Vermandois in 920 (dus de moeder van Graaf Eibert van Florennes), W Hanon de Louvet, Kanunnik Roland en X. Carton de Wiart, haar als de eerste echtgenote citeren van Eilbert van Florennes, wijl Eilbert de zoon zou geweest zijn van Everwin en Bertha van Ardennen.
5. J. Schayes vergist zich in zijn werk "Tourinnes - Beauvechain" tussen Renier Langhals en diens achter-klein zoon Renier IV, alsook tussen Godfried II van Ardennen en Godfried III van Florennes.

6. Alph. Wauters schreef over Chrodegang - broeder of zoon van Sigram en Landrade, gesproten uit de. hoogste Frankische adel - dat hij opgevoed werd in het paleis van Karel Martel en diens referendaris werd, alsook van Pepijn de Korte.

Ook dat Chrodegang in 965 de relikken van St. Gorgonius uit Rome meebracht en op 6 maart 966 overleed.

Zo men weet dat Karel Martel in 741 en Pepijn de Korte in 768 stierf, kon Chrodegang nooit in 966 overleden zijn.

Chrodegang werd wel geboren in 712 en stierf op 6 maart 766.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden om aan te tonen dat ook zeer geloofwaardige geschiedschrijvers fouten begingen en dat men het verre verleden met het nodige korreltje zout moet nemen. Waarom zouden zij zich niet vergist hebben tussen Erlebald's, de Wermond's en de Alpaidissen?

Wij blijven bij het Codicil van 1780 enerzijds, en anderzijds dat Alpaidis van Hoegaarden een dochter is (wettig of niet) van Erlebald en Alpais, zoniet moet het tegen gestelde bewezen worden, zoals al de rest trouwens.

Hebben aan dit werk medegewerkt:

M. Dodion
P. Tritsmans
H. Van Nerum
Mej. L. Wuyts
A. Veroeveren

MONUMENTA - 7 -
GERMANIAE
HISTORICA

NDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVM MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

A V S P I C I I S
SOCIETATIS APERIENDIS FONTIBVS
RERVM GERMANICARVM MEDII AEVI

E D I D I T
GEORGIVS HEINRICVS PERTZ
SERENISSIMO BORVSSIAE REGI A CONSIL. REGIM. INT. BIBLIOTHECAE REGIAE PRAEFECTVS.

S C R I P T O R V M
T O M V S IX.

HANNOVERAE MDCCCLI

Unveränderter Nachdruck 1968

ANTON HIERSEMANN
STUTTGART

KRAUS REPRINT
NEUDEHN

Hlodovicus ymperator genuit Hlotharium Pipinum et Hlodovicum Rotrudim et Hildegardim
 ex Yrmingardi regina, Karolum et Gislam ex Iudith ymperatrice.
 Hlotharius ymperator genuit Hlodovicum Hlotharium^a et Karolum ex Hirringardi regina.
 Hlodovicus rex genuit Karlomannum Hlodovicum et Karolum ex Emma regina.
 Karlomannus rex genuit Arnulfum regem.
 Arnulfus rex genuit Hlodovicum ex Oda regina, Sendeboldum vero ex concubina.
 Karolus imperator genuit ex Hyrmentrudi regina quattuor filios et totidem filias, id est Hlu-
 dovicum Karolum Karlomannum et Hlotharium^b Iudith^c quoque et Hildegardim,
 Hirmintrudim et Gislam.
 Hlodovicus rex genuit Hlodovicum et Karlomannum et Hildegardim ex Ansgardi vocata re-
 gina, Karolum quoque postumum et Irmintrudim ex Adelheidi regina.
 Karolus rex genuit ex Frederuna regina Hyrmintrudim, Frederunam, Adelheidim, Gislam,
 Rotrudim et Hildegardim; ex concubina vero Arnulfum, Drogonem, Roriconem et Al-
 paidim. Denique vero defuncta Frederuna regina, sibi sotiavit alteram in coniugium re-
 ginam nomine Otgavam, ex qua genuit filium eliganti forma Hlodovicum nomine. Et
 postea ex regina Gerberga Hlotharium Karolum^d Ludovicum et Mathildim^e.

de lu-
dith in
prima pa-
gina la-
tius in-
dies b.

HIC INCIPIT SANCTA PROSAPIA DOMNI ARNULFI COMITIS GLORIOSISSIMI
 FILIIQUE EIUS BALDUINI QUOS DOMINUS IN HOC SEculo DIGNETUR
 PROTEGERE.

20 Quam Iudith prudentissimam ac spetiosam sociavit sibi Balduinus comes fortissimus in ma- 863.
 trimonii coniugium.
 Ex qua genuit filium, inponens ei nomen sibi equivocum, videlicet Balduinum.
 Qui Balduinus accepta uxore de nobilissima progenie regum ultramarinorum, sumpsit ex ea
 duos bonae indolis filios, quorum unum vocavit Arnulfum, fratrem vero eius Adelulfum.
 25 Qui ultimus permittente Deo ab huius seculi sarcina ereptus, in monasterio sancti Bertini 933.
 Christi confessoris noscitur esse sepultus.
 Si autem prolixioris temporis in hoc viveret spatio, gaudium permaximum suis foret et for-
 titudo.
 Dominus vero Arnulfus comes venerabilissimus atque domino Iesu Christo amantissimus, pru-
 dentia eximius, consilio pollens, omni bonitate fulgens, ecclesiarum Dei perfectissimus
 reparator, viduarum orfanorum ac pupillorum piissimus consolator, omnibus in neces-
 sitate auxilium ab eo petentibus clementissimus dispensator^d.
 Quid amplius? si centum ora linguasque quis haberet, eius beneficiorum dona nequaquam
 enarrare valeret.
 35 Verum quia de millenis eius bonitatibus nullo modo sufficienter loqui valemus, pauca de
 plurimis dicemus.
 Est namque monasterium in Conpendio palatio, in honore sanctae Dei genitricis Mariae dica-
 tum, quod multis donariis ab eo est honoratum, videlicet in auro et argento et palliis.
 Clericis vero inibi Domino servientibus nummorum copiam sepe distribuit largissimam.
 40 Lectum nempe sanctorum Christi testium Cornelii ac Cypriani purissimo argento ab eo pon-
 dere decem librarum novimus esse decoratum.
 Signum nobilissimum quod alio nomine campana dicitur, eidem sancto loco contulit. Non
 mirandum,
 Quia vero iamdictus locus ab attavo suo ymperatore Karolo, qui Calvus dicebatur, mirifico
 45 opere omnino est fundatus.
 Ipse namque iam predictus comes venerabilis Arnulfus accepit coniugem nomine Adelam, 934.
 domni Heriberti comitis filiam^e atque duorum Francorum regum, Odonis scilicet^f atque
 Rotberti, neptem^g.

^a tharium abscisum in cod. ^b haec in margine scripsit Wlgerus, atramento nigriore quam reliqua, eodem quo crucem
 50 et totam prosapiam Arnulfi. ^c Karol abscisum, alia manus plane aequalis in inferiore margine utraque verba. Et po-
 stea ex regina Gerberga, Hlotharium, Ludovicum, et Mathildim unde apparet, codicem iam paulo post quam exaratus
 fuit, sic mutilatum esse, ut nunc est. Ceterum constat, haec omnia inde ab Et postea ad Ludovicum Ultramarinum perti-
 nere, Karoli filium, Gerbergae maritum, qui obiit a. 954. Pater eius Karolus Simplex obiit a. 929. ^d natus abscisum
 55 ^e comitis si abscisum. ^f scilicet abscisum.

55 4 Le silence de notre auteur sur la prétendue guérison miraculeuse de la comtesse Adèle dans

VI. AANHANGSEL

=====

Navorsingswerk is nooit ten einde. Steeds komen nieuwe elementen aan het licht en juist dat strekt de wetenschap ter ere.

Daarom willen wij in dit aanhangsel enkele aanvullingen en nabeschouwingen publiceren.

1. De moeder van Karel Martel (zie Alpaidis 58 blz 7)

Via het ARA kregen wij kennis van een bijkomende kopij van een akte van 18 april 1787, getekend en gezegeld door Kanunnik Dodémont (?), die een tiende van het Kapittel ontving. Deze schreef o.m. "Alpaide, comtesse de Hougaerde fit bâtir vers l'an 698 ou 699 sur son propre fond une église qui fut dédiée à St. Gorgon et fonda quelques bénéfices sous le titre de prébendes".

Deze Alpaidis, moeder van Karel Martel en bijzit van Pepijn van Herstal, was door deze laatste in 687 reeds gerepudieerd. Zij kan misschien wel Gravin van Hoegaarden zijn geweest en er een eerste kerkje of kapel hebben laten bouwen, maar heeft niets te maken met de latere Gravin Alpaidis, die het Kapittel stichtte. Zij was echter wel een voormoeder van onze Alpaidis. Was dit kerkje of kapel misschien deze waarvan sprake in Alpaidis nr59 blz 19?

2. Studiecommissie 1981 (zie Alpaidis 58 blz. 14)

De oorspronkelijke groep van plaatselijke heemkundigen, die onmiddellijk na de bekendmaking van het Codicil deze in twijfel trok, wendde zich nadien tot meer ervaren navorsers, doch hun opdracht bestond erin, het jaartal 980 in geen geval te aanvaarden, ondanks de bestaande documenten, maar wel 981 op eender welke mogelijke of onmogelijke wijze op te dringen, om politieke inzichten te bevredigen.

3. Het verouderde schrift (zie Alpaidis nr. 58 blz. 18)

Nopens de zaak van het verouderde schrift van het Codicil, verwijzen we naar verscheidene andere akten uit dezelfde periode, die in ons bezit zijn en waarvan het schrift nog onduidelijker en ouder voorkomt. Dus.....
Deze akten zullen ten gepaste tijde tentoon gesteld worden.

De handtekeningen op het Codicil (zie Alpaidis 58 blz 19)

Tot zelfs de handtekeningen van de ondergeschreven mede-ondertekenaars werd betwist, als zijnde "niet deze van de belanghebbenden zelf".

Vanzelfsprekend zijn het niet deze van de belanghebbende gezien het voorhanden zijnde Codicil slechts een kopij is van het oorspronkelijk dokument, zodat de tekst en de handtekeningen door dezelfde opsteller werden geschreven.

Er wordt zelfs beweerd dat een paar mede-ondertekenaars (Vandertaelen en Lowet) in 1780 nog niet bij de V Geslachten zouden opgenomen geweest zijn.

Ook dit punt weerleggen we met klem, door te verwijzen naar de huwelijksregisters van 1765 en 1773, waarin duidelijk de huwelijken van beide betrokkenen met dochters uit het Sweertshuis staan vermeld en waardoor zij ambtshalve op dat ogenblik tot de Geslachten werden betrokken.

5. Het Sweerts-Cartularium (zie Alpaidis 59 blz 6)

Het is voor de weerleggers van het Codicil ook onduidelijk, dat in de schriften van Deken Peeters, die zich op de Pastorij van Hoegaarden bevinden, nergens sprake is van het Cartularium Sweerts of het Codicil.

Men moet echter weten dat Deken Peeters in 1741 overleed, terwijl het Codicil van 1780 dateert, terwijl het Sweertsboek pas na de oprichting der Geslachten begon (en dat was na de dood van Deken Peeters).

6. Het Gemeenteregister van 1837 (zie Alpaidis 59 blz 9)

Het onduidelijke cijfer "980" in de bijgevoegde tekst (dus zijnde van een andere hand) werd eveneens in twijfel getrokken en mogelijk voor "910" gehouden.

Hoe kon Alpaidis, die toen nog niet eens geboren was, in 910 reeds tot de stichting van het Kapittel zijn overgegaan ?

7. De bevestiging door het ARA (zie Alpaidis 59 blz. 13)

De Commissie 1981 trachtte ons ook bij het ARA (Algemeen Rijksarchief) in ongenade te brengen, door valselijk te verklaren dat wij de akte van 980 door Notker gezegeld wilden laten doorgaan als de stichtingsakte van het Kapittel.

Wij herhalen hier dat het ARA niet het jaartal 980 als stichtingsjaar bevestigde, maar wel als jaar dat Notker de akte van St. Baafs zegelde (Jaar VIII na zijn benoeming).

Maar juist dat jaar komt overeen met het stichtingsjaar van het Kapittel zoals klaar vermeld staat in de Notitiën over Alpaidis.

Vergt dit nog verder kommentaar ?

8. De "vervalste" stichtingsakte (zie Alpaidis 59 blz. 15)

Om toch maar tot het jaartal 981 te kunnen komen, beroepen de betwisters van het Codicil zich op twijfelachtige afschriften uit de XVIe eeuw van een onvindbaar dokument van 1201/1202, waarvan melding gemaakt werd in een oud missaalboek, gevonden in een donkere kamer tussen het kerkarchief, daarin stond geschreven dat "Alpaidis de kerk stichtte ten tijde van Paus Callixtus, ten jare ons Heer's geboorte 240 (in andere afschriften 221 en 231) de 6e januari indictie 9 (zie kopij van dit afschrift hieronder, ons door het ARA verschaft).

Een indictie was een tijdseenheid van 15 jaar, die aanving in 312 (volgens Strubbe) en in 313 (volgens Wauters). En zo vonden zij plots door een wonderbare en hemelse berekening het jaartal 981 (namelijk $312 + 660 + 44$ indicties $\times 15 = 972 + 9 = 981$).

Of anders nog $981 - 312 : 15 = 44$, rest 9 = indictie 9". Wij geven hierover alleen de besluiten van bevoegde personen:

-Volgens het ARA: "De vele onwaarheden in deze tekst, de gefantazeerde datum 6 januari 240, indictie 9, werden reeds door A.Wauters opgemerkt".

-Wauters verwierp de akte doodgewoon, omdat ze vol stond van vrijwillige begane onzinnige fouten, gezien de indictietelling in 240 nog niet bestond en ook omdat Callixtus toen geen Paus was.

-Zelfs Pastoor Vander Velpen bekende in zijn bijdrage over Alpaidis en de Kapittelstichting, verschenen in Eigen Schoon jg. 38, nr. 5/6, dat deze akte niet de fundatieakte was.

-Een Prof. in de geschiedenis van de hoge middeleeuwen uit de ULB, liet opmerken dat er in de IIIe eeuw nog lang geen sprake was van de Hertogen van Brabant (waarvan ook in de akte gesproken werd), gezien deze titel pas in 1106 ontstond.

-Volgens Strubbe en Voet in hun Chronologie van de Middeleeuwen waren vergissingen in de indictiecijfers zeer normaal en frekwent. Zij wisselden op verschillende tijdstippen van het jaar en werden twijfelachtig en onbetrouwbaar vanaf 823, terwijl dit aanleiding gaf tot willekeurige berekeningen, zodat sluitende bewijsstukken om zich op de indictiecijfers te steunen, volledig ontbreken.

Bijgevolg heeft "indictie 9" als datering geen enkele waarde, zelfs niet bij herhaling, om "als element te dienen om het stichtingsjaar van het Kapittel plots te ontdekken"

Eigen opmerkingen

-Laat ons even veronderstellen dat de opsteller van de akte van 1201/1202, de datum van 6 januari heeft willen doen samenvallen met deze van 6 januari 980 toen Notker investituur bekam: wat dan ? ...

-En rekening houdend met het feit dat de geboortedag van Christus niet gekend is (25 december bij ons en 6 januari in het Oosten), stellen wij de vraag: Op welke datum de 6de dag van het jaar zou vallen wanneer men de berekening met 25 december aanvangt ?

Dit is dan ook het einde van de artikel reeks over:

980 - 1980 WITBOEK over HOEGAARDEN 1000

Dopia copiar

In nomine domini Amen
Capitulum singulorum
in archiepiscopatu
canonice tenentibus
universis singulisque
muni publicis civibus

HIVES
DE

Notandum quod alipandis fundatio
singulorum vniuersitatis fundatorum et sub
dote et aliis singulis vniuersis temporis prope
calixti anno et unitate domini ducentesimo
quidagesimo, mensis Januarii de festo
Indictione nona, et secundum fundacionem
ista ecclesia est libera ab omni jurisdictione
venerabilis et eius potestatis cum suis subditis
et quibuscumque personis in mandatis ipsius capite
legne spiritualibus et alioquin monachorum
et sic de matronaliis, sed libri sunt de
aliis omnibus casibus legationum, et tam
de vniuersis que de talibus et actionibus
et de omnibus aliis personis, etiam de casu
casu pro parte capite de impetive aliorum
personarum et rectorum sed de suis subditis
et ecclesia et aliis. Item de defensione subditis
et aliis

Fundatio Alporidis fundatice capituli
Hugardensis, contenta in antique missali
reperita in camera tenebrosa in archivio
ecclesie Hugardensis, signaturae manuum
publici notarii.

Notandum quod Alporidis fundatice ecclesie
Hugardensis acquisivit fundationem a
plebano dicte ecclesie Hugardensis, tempore
pape Calixti anno a Nativitate Domini
ducentesimo quadragesimo, mensis Januarii
die sexta indictione nona ...

DE
HEKSEN-
WAAG

VAN
HOEGAARDEN

Te Hoegaarden zoals elders hebben van in de oudste tijden steeds geesten, spoken en heksen bestaan, die een verbond met "Satan" hadden gesloten en door bovennatuurlijke krachten "den bozen" brachten, om de mensen de schrik op het lijf te jagen.

Ofschoon al deze verhalen ingevolge de moderne vooruitgang tot de legenden en sagen behoren, blijft het bijgeloof in sommige landen voortbestaan, zoals de spookverhalen in Engeland, de Vaudougeesten in de Negerlanden en de heksen van bij ons, die het leven van hun man zuur maken.

In de middeleeuwen werden de heksen vervolgd en voor de rechters gedaagd, die vaak allerlei foltermethodes toepasten om hun tot bekentenissen te dwingen. Volgens de toen heersende bijgeloven kon een heks bij gevaar van gedaante verwisselen of onzichtbaar worden. Zij had geen bloed, was onkwetsbaar en voelde geen pijn. Zij was ook gewichtloos en dus lichter dan de lucht, en kon alzo gemakkelijk op een heksenbezem omhoog vliegen.

De heksen werden dan ook door hun rechters gefolterd, om te zien als zij geen pijnlijke schreeuw lieten, geen bloed verloren of als gewichtloze wezens boven het water blijven drijven. Maar grotendeels verdronken zij na wreedaardige mishandelingen of eindigen op de brandstapel.

In de tweede helft van de 17e eeuw werd in onze gewesten een einde gesteld aan de heksenvervolging. Ontwikkelde mensen verzetten zich tegen de onrechtvaardige processen en stelden meer gerechtigde methodes in.

De eerste oplossing kwam uit Oudewater, een stadje in Zuid-Holland waar de heksenwaag werd ingesteld. De van hekserij beschuldigten konden er zich laten wegen en kregen dan een getuigschrift met de vermelding van hun gewicht, hun gestalte en hun lichaamsbouw. Dat attest diende hen als bewijs dat zij niet gewichtloos waren en bijgevolg niets te maken hadden met de heksenkunst. Dank zij de waag van Oudewater kon alzo een groot aantal verdachten aan de dood ontsnappen en hun onschuld bewijzen.

Rond die tijd was er ook te Hoegaarden een heksen historie ontstaan. De drie mooie dochters van de schoenmaker uit het Nieuwhuys aldaar, werden van speciale hekserij beticht. Jaloerse tongen beweerden dat Satan hen de heksenkunst en geheimnissen had geleerd om de mannen te lokken en te verleiden.

Het gebeurde tussen de jaren 1673 en 1679 toen 't Nieuwhuys als legertaveerne diende en het trefpunt werd van doortrekkende troepen met allerlei lichtekooien, zodat er in de kelders van dit huis al wel eens een schreeuw werd gelaten.

De dorpskwezels gingen zich bij Pastoor en Meier beklagen, alsdat de geest van Serafien in de kelders van 't Nieuwhuys de ontucht en zedeloosheid predikte aan vrouwen die bezeten waren door de duivel.

Het ging zelfs zo ver dat de drie dochters van de schoenmaker van een duivelse heksenkunst werden beticht, met stenen bekogeld en met aanhouding bedreigd.

De schoenmaker, door Hollandse soldaten ingelicht over het bestaan van de heksenwaag te Oudewater, reisde op zekere dag naar het Zuid-Hollands stadje.

Hij liet er de heksenwaag vervaardigen en bracht de geschreven verklaring ervan mede, ondertekend door de bevoegde rechters ter plaatse.

Na zijn terugkeer liet hij te Hoegaarden in het openbaar zijn dochters wegen. Op hun naakt lichaam droegen zij een lang, dun, wit kleed terwijl hij twee getuigen die als rechter optraden, een dokter in de geneeskunde en een weger, de waag en de gewichten liet kontroleren en die alles met inbegrip van het gewicht, de gestalte en de lichaamsbouw van de drie dochters, nauwkeurig op akten stelde, waardoor hun onschuld werd bewezen. Vanaf toen kreeg de heksenwaag te Hoegaarden de naam van "Hoerenwaag".

De waag bleef te Hoegaarden enkele jaren in voege en vele vrouwen lieten zich in 't geheim wegen. Rond 1694 liet Pastoor Jan Vanden Putte het wegen afschaffen en vervangen door bekezing of bezwering.

uit zijn
duin
geslagen!

niet!
alleen
versinnel
!

Rond deze periode verliet de oude schoenmaker met zijn drie dochters het dorp en met hen verdween ook het verhaal over de geest van Serafien, de heksenmeesteres van de hoerenkooi.

Sindsdien vond de heksenwaag algemene ingang bij de boeren, die haar gebruikten om kalveren en zware vrachten te wegen. Meerdere van dergelijke wagen werden door de boeren in gebruik genomen.

Een heksenwaag bleef bewaard en prijkt *niet waar!* in 't Nieuwhuys museum.

Zo kan ieder toerist en bezoeker aan het museum, even in kennis maken met ~~een~~ van de oude volksgebruiken welke in onze gewesten in grote getallen aanwezig waren.

faut!

LIDGELD 1981 " Vriendenkring 't Nieuwhuys "

Gewone leden	200 fr.
Ereleden	300 fr.
Steunende leden	500 fr.

DE MORGENSTER

Op 19 april 1980, tijdens de viering van het 15 jarig bestaan van het Museum en de 200ste verjaring der ingangstelling van het gildeleven bij de V Geslachten, gehouden in het kader van Hoegaarden 1000, werd de hamer van de Voorzitter van 't Nieuwhuys-Museum plechtig ingesteld.

Hij zal officieel worden in gebruik genomen op de eerstkomende algemene statutaire vergadering van 1981, om het Jaar 10001 van Hoegaarden in te luiden.

De hamer dient om gezag en orde te doen gelden op de raadszittingen, om stilte te doen heersen, het vloeken verbieden en alle politieke, godsdienstige, taalkundige en wijsgerige gesprekken te weren. Na de derde klop van de hamer zal elke overtreder worden beboet en na de derde overtreding tot de orde worden geroepen.

o o o

De hamer bestaat uit een "Morgenster", symbool van vermetelheid en standvastigheid, waaraan magische krachten worden toegeschreven. Het is een middeleeuws oorlogstuig; een kogel (bol) met ijzeren punten voorzien en door een ketting bij middel van een ring aan een stok verbonden, dus een slingerwapen in de strijd.

De juiste militaire benaming is "wapenvlegel" (fléau d'armes), doch in de heraldiek "morgenster" genaamd. Deze vlegels waren reeds in gebruik bij de Moren van Tarik, die in het begin van de VIIIe eeuw te Djebel-al-Tarik (het huidige Gibraltar) landden en weldra over gans Spanje verspreid waren. Ook de Saracenen bezigden dit wapen, toen zij in 732 door Karel Martel bij Poitiers werden verslaan. De morgenster van de Voorzitter van het Nieuwhuys komt rechtstreeks uit Catalan en zal een ereplaats in het museum bekleden.

Morgenster

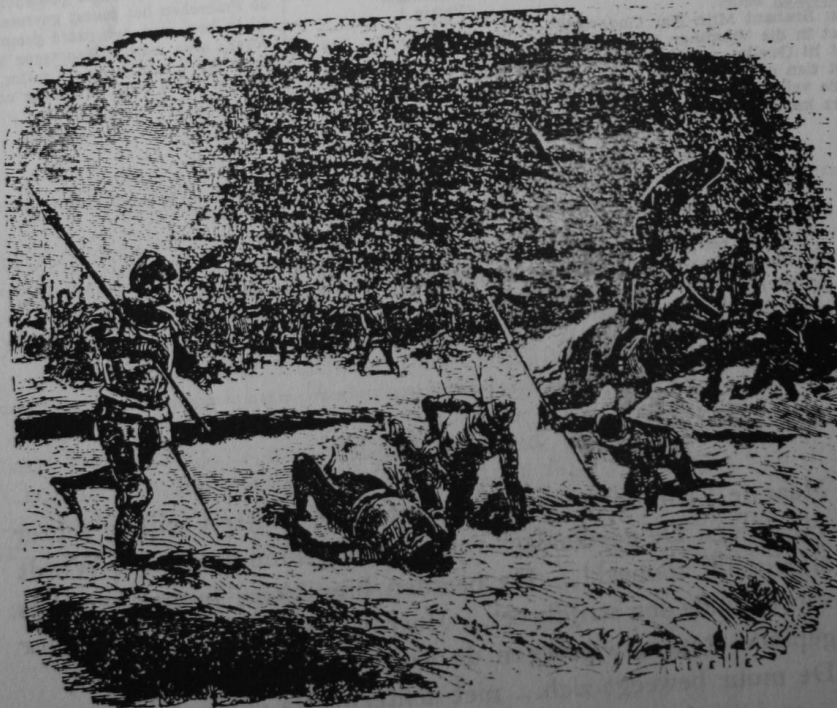
De morgenster vertoont echter veel gelijkenis met de ploegkouter of ploegschaar (coutre), een soort van wapenknods (massue), bestaande uit een stevige eikenhouten knuppel, met ijzeren punten op een vaste bol, dus een morgenster zonder ketting en bijgevolg geen slinger- maar wel een slagwapen. De ploegkouter dateert uit de tijd der Grieken en wordt toegeschreven aan Triptolemus.

Vaak wordt hij verward met de beruchte "Goedendag", zoals ook het geval is op het monument te Kortrijk, waar de goedendag als een ploegkouter wordt voorgesteld, hetgeen foutief is en niet meer wordt aanvaard.

de ploegkouter

De echte "Goedendag" van 1302 daarentegen is een lange speer of spies (pique), met ijzeren punt aan beide einden, dus een gepinde staf langs weerszijde van meer dan 10 voet lang.

de goedendag

De goedendag of speer is van Barbaarse afkomst en werd reeds door de Vlamingen in 1297 gebruikt. Tot bewijsvoering volgen hieronder enkele beschrijvingen van dit wapen.

bachten, ieder dus zyne oversten kende en voorzien was van goede wapenen, als slingers, kruisbogen, zweerden, knodsen of goedendags. Dit laetste wapen, eene lange spar met yzeren punten aen beide einden, was schrikkelyk in de handen der Vlamingen en werd, uit spotterny, Goedendag genoemd, omdat men er den vyand zoo wel kon mede begroeten. De meeste der vlaemsche edelen hadden zich in het fransch leger

« Frankrijk! Frankrijk! Vooruit! Vooruit! »

Met woede en onversaagdheid viel hij tegen het midden van het leger der Vlamingen in; deze hadden hunne lange goedendags met het achterste einde in den grond gevestigd, en ontvingen de Fransche ruiters op de punt van dit verschrikkelyk wapen (1). Eene groote menigte vijanden viel bij dien schok uit den zadel en was weldra doorstoken. Maar Godfried van Brabant, die ook met zijne negenhonderd zware ruiters over de beek geraakt was, kwam met zooveel kracht op de schaar van Willem van Gulik aangeloopt, dat hij dezen ridder met de drie eerste gelederen ten grond wierp en in die plaats door de Vlaamsche slagorde boorde (2).

Hier begon een vervaarlijk gevecht. De Fransche ruiters hadden hunne speren neergeworpen en hakten met hunne schrikkelijke slagzwaarden op de Vlamingen; dezen weerden zich dapper met knotsen en helmbijlen, en versloegen ook al menigen ruiters; doch het voordeel

(1) Daar ontvingen de Vlamingen hen op hunne lange speren, en bij dien aanval, alhoewel hunne slagorde gebroken was, viel er een menigte paarden en ridders doorstoken neder.

(2)

Van Brabant Mijne Her Godevart
Reet in die Vlaminge selken scart
Dat hi Guelke, eer hy 't weet,
Met tien orse ter neder reet,
Ende velden ooc sine banier.
Dors keerde over die cuplere.

(Voisin.)

(Van Velthem.)

2 In een Franse bron wordt de « goedendag » het eerst vermeld en beschreven: « Godendac, c'est bonjour à dire... » — De voorstelling van de goedendag als een ploegkouter, zoals op het monument te Kortrijk, wordt niet meer aanvaard.

XXI.

Gwijde had bevel gegeven, dat het gonsche leger, ieder onder zijnen aanleider, des anderen daags 's morgens op den Groeningse Kouter voor de legerplaats zou geschaard staan; hij wilde eene algemeene monsterring doen.

Volgens dit bevel hadden de Vlamingen zich op de aangewezen plaats kundig in een vierkant geschikt. Elke schaar bestond uit acht opeengeslotene gelederen. De vierduizend wevers van De Coninck vormden het oppereinde van den rechtervleugel. Het eerste gelid zijner bende bestond uit schutters, wier zware kruisbogen achterover op hunne schouders lagen, terwijl ijzeren schichten aan hunne zijde in eenen koker hingen; zij hadden geen ander behoedwapen dan eene grove ijzeren plaat, welke hun met vier riemkens voor de borst gebonden was. Boven de zes diepere gelederen staken duizend speren tien voet in de hoogte; dit wapen, de beruchte goedendag, was door de Franschen het meest gevreesd, want daarmee kon men een paard gemakkelijk doorboren; geen harnas kon tegen zijnen geweldigen steek behoeden; elk ruiters, die er door geraakt werd, viel onfeilbaar uit den zadel.

Maar de Vlamingen staan pal. Hun boogschutters wijken achter de voetgangers. De goedendags vormen een ijzeren muur... 't Wordt een afgrijselijk tooneel!... De paarden hinniken, hunne berijders schreeuwen luide den strijdkreet... Maar daar bonzen ze op den muur van gepinde staven, waartegen de wapenrustingen knarsen...

De muur beweegt zich... niet achterwaarts doch omhoog, omhoog... en bij iederen schok storten paarden en ruiters neer. Lijken

=====

O U D E T E S T A M E N T E N U I T H E T
P A R O C H I E A R C H I E F V A N
H O E G A A R D E N

Door Ambassadeur L. Borremans

=====

T. 103 TESTAMENT van Appolonia Hoffaets (4-9-1676)

=====

Haar zoon Jan Taverniers krijgt 200 guld. Brab. Van 900 guld. die Jan haar schuldig was te leveren op de termijn van 6 jaar volgens kontrakt ante nuptiaal tussen Jan en Barbe Maes, zijn vrouw, beschreven te Tienen door de Heer Advocaat Van Ranst, als dezelfde Jan zorgt voor de uitvaart en de begrafenis.

Kwijt aan Jan alles wat hij haar schuldig was boven die 900 gulden volgens dezelfde akte.

Jan zal een koe leveren aan een van de kinderen van Nijs Tossijn, Mari, bij foute van die aan het ander kind.

Item een koe aan de dochter van Jan Piraerts.

Een varken aan zijn zuster Barber Taverniers.

Een varken aan zijn zuster Agnes Taverniers.

Hij moet 10 halsters tarwe en 10 halsters gerst leveren aan Jan Pieraerts.

Erfgenamen: haar wettige kinderen.

Getuigen: Jan Van Volsun en Adriaen Bousmans.

Gemaakt te Houtem door Pastoor Vanden Putte.

=====

104. ONTBREEKT

=====

105. 1° TESTAMENT van Paschijn Kenis (omwille van ziekte),
vrouw van Hendrick Caversijns (10-9-1676)

=====

Haar man krijgt een dagmaal land gelegen op de straat van Mulckum op Houtem, reg. Tossijn Nijs en Merten Nijs, Vincent Bouvin en Hendrick De kinder.

Erfgenamen, de kinderen Getuigen: Mattijs Van Simphoven
Jan Vander Meulen.

Gemaakt door Pastoor Vanden Putte.

Verklaart te moeten aan de pensionaris van Tienen voor een half bunder land: 9 gulden per jaar zonder meer en nog eens 6 gulden en 8 st. voor een ander stuk land gelegen op de Cauterhof en dat hij moet aan de heer kanunnik Collaer twee jaren erfpacht op St. Andriesmisse van volgend jaar: t.t.z. 9 halsters.

Gemaakt door Pastoor Vanden Putte.

wordt vervolgd.....

+

KULTUUR KRANT

bijlage van ALPAIDIS
tijdschrift voor heemkunde
't nieuwhuys museum

K U L T U U R K R A N T

===== nummer 16

- een uitgave van de Kultuurkring 't Nieuwhuys
- bijvoegsel van Alpaidis nr. 61

=====

DANKWOORD

Als Voorzitter van 't Nieuwhuys - Museum richt ik mij langs deze weg, in naam van het bestuur en mijn eigen naam, tot:

- 1-alles leden van de Kommissie Hoegaarden 1000, die in de schoot van de Kultuurkring 't Nieuwhuys, gedurende meer dan twee jaren onbaatzuchtig en eendrachtig hebben samengewerkt, tot het welslagen van het Millenniumjaar 1980
- 2-alles vrijwillige medewerkers, instanties en verenigingen, die door hun spontane inzet in niet geringe mate hebben bijgedragen tot het overweldigend succes der geplande activiteiten en prestaties tijdens het zo fel betwiste Codiciljaar.

om aan allen mijn oprechte dank en diepste gevoelens van erkentelijkheid te betuigen, niets werd onverlet gelaten om de doelstellingen van het Museum te helpen bereiken en onze naam zowel in binnen- als buitenland alle eer aan te doen.

Ik neem de gelegenheid te baat om al deze vrienden en de trouwe lezers van ons tijdschrift reeds enkele punten uit ons programma 1981 bekend te maken. Nu het jaar "HOEGAARDEN 1000" stilaan teneinde loopt en wij weldra het "JAAR HOEGAARDEN 1000 BIS" zullen binnenstappen zal het museum opnieuw zijn buiten- en binnen activiteiten aanvatten.

Op het programma voor het JAAR HOEGAARDEN 1000 BIS (1981) staan o.a. gepland:

- "1001 Nacht te Hoegaarden
- een Colloquium
- deelname aan de Landdag te Leuven (Vlaams Brabant)
- Schildertentoonstellingen
- een Missietentoonstelling
- de laatste wilsbeschikkingen van een Hoegaardier
- een tentoonstelling "150 j. Belgische dynastie"
- een hulde aan een historisch Hoegaards gebouw
- het oprichten van een verzusteringskomiteit Rumigny Hoegaarden.

Bovendien worden volgende werken uitgegeven:

- De Hoegaardiers hun naam en hun faam
- 1980 Hoegaarden 1000, gezien door de pers
- De Pastoors van Hoegaarden
- De Eeuwenkalender

Om te besluiten vraag ik U beloofd, om ook in de toekomst uw verdere sympathie tegenover de museumwerking te be-
tuigen door hernieuwing van uw lidmaatschap voor het jaar
1981.

Dit kan geschieden door storting van hetzij:

- 200 fr. als gewoon lid
- 300 fr. als ere lid
- 500 fr. als steunend lid

en dit op bankrekening nr. 310-0370021-52 van het Nieuw-
huys-Museum te Hoegaarden.

Uw lidmaatschap betekent voor ons een stimulans tot ver-
dere ontplooiing van onze activiteiten.

Met al mijn dank en hoogachting

Hubert Van Nerum
Voorzitter.

HOEKJE VAN DE V.T.B.

=====

In OBERAMMERGAU werd een bezoek aan Hoegaarden gepland.

=====

Dit jaar gingen in Oberammergau opnieuw de passiespelen door. De VTB richtte verschillende reizen in en op één van die reizen trad de Hoegaardse vertegenwoordigster als begeleider en als leidster op.

Bij een gezellig samenzijn "In der Sonne" werd lustig gepraat en gezongen en op een bepaald ogenblik bleek er interesse te bestaan voor een bezoek aan Hoegaarden. Een afspraak werd meteen gemaakt, en op 21 oktober ontvingen wij inderdaad een bus met mensen uit Antwerpen en omgeving.

Ook dit viel enorm mee en de 54 reisgezellen keerden 's avonds voldaan naar de Scheldestad terug.

DE BELGEN WILLEN ALLEEN OP VAKANTIE GAAN

=====

Uit een recente studie is gebleken dat meer en meer Belgen tijdens de vakantie het massatoerisme laten vallen en op een appartement of een chalet hun vakantie doorbrengen.

De VTB heeft hier ook een groot aanbod en de vertegenwoordigster kan U alle gewenste inlichtingen geven. Zo U volgend jaar in juli of augustus iets wil huren, aarzel dan niet.

Veel is reeds bezet en de vraag is steeds groter dan het aanbod.

INTERNATIONAAL RIJBEWIJS

=====

Weet U dat de VAB voor zijn leden internationale rijbewijzen uitschrijft voor zoverre zij natuurlijk in het bezit zijn van een geldig (dus niet vervallen) Belgisch rijbewijs.

VAB LIDMAATSCHAP

=====

De prijs van het lidmaatschap is nu 1200 fr. per jaar, maar is een soort "gezinskaart" geworden. Dit beduidt dat de "inwonende leden" zijn afgeschaft, en het VAB lidmaatschap van een gezinslid dus ook geldig is voor wat o.a. reizen der andere gezinsleden betreft.

Het grote voordeel van de VAB blijft natuurlijk dat de wegenwachters dag en nacht paraat zijn, en dat het aantal tussenkomsten per jaar niet is beperkt.

DONDERDAG IS HET VEILIGST

=====

De donderdag is de veiligste dag van de week. Tot deze vaststelling komen Duitse politiediensten. Op donderdag maakt een autobestuurder de minste kans om met een wagen vol deuken thuis te komen of in het ziekenhuis te belanden.

Ten opzichte van de donderdag stijgt het ongevallencijfer op vrijdag met 15% en op zaterdag zelfs met 30%.

Tussen 6 en 9 uur 's morgens vertonen de ongevalsstatistieken pieken. Een verklaring hiervoor dient niet ver gezocht te worden. Vooreerst is er het piekverkeer terwijl anderzijds laatkomers een race naar het werk organiseren en andere bestuurders nog maar net het bed uit, pogingen ondernemen helemaal wakker te worden. Gevaarlijk wordt het weer rond 17 à 19 uur.

's Avonds gebeuren er evenwel meer ongevallen dan 's morgens. Vermoeienis en nervositeit zijn hier oorzaak van. De meesten zijn immers ongeduldig om thuis te zijn. De vooravonden van de feestdagen zijn ook periodes van een verhoogd aantal ongevallen.

Op vrijdagavond, het einde van een arbeidsweek, zijn veel bestuurders niet bereid vijf minuten te verliezen.

Het onderzoek wees uit dat februari en maart niet de succesmaanden voor de brokkenmakers zijn, terwijl oktober zowat de maand is waarin wagens achteraan aangereiden worden.

+°+°+°+°+°+°+°+°+°+°

PLANNING jaarprogramma 1981

"HOEGAARDEN 1000 bis"

Februari

- 21 febr. INSTELLING VERZUSTERINGSKOMITEIT "Rumigny-Hoegaarden"
- Opening vaste museumstand "Rumigny-Hoegaarden" met
inhuldiging van het beeld "Alpaidis"
- Uitgave "De Hoegaardiers, hun naam en hun faam"
- 28 febr. (onder voorbehoud) COLLOQUIUM "1980 Hoegaarden 1000"
- Uitgave "Het Codiciljaar gezien door de pers"

Maart

- 7 maart tot 12 april : TENTOONSTELLING "Schilderwerken van
Bruyninckx"
- 14 maart : Met de Gidsenclub naar het Rijksarchief te Brussel

April

- 4 april : BIERTESTEN bij "Die Edele Orde vanden Moutstock"
- 25 april tot 3 mei : TENTOONSTELLING "1001 Nacht"

Mei

- 9 tot 25 mei : TENTOONSTELLING "150 j. Belgische Dynastie"
- Verbroedering Oudgedienden WO I & II Hoegaarden
met Patriotische Groep Zaventem
- 16 Mei : Ridderslag in "Die Edele Orde vanden Moutstock"

Juni

- 30 mei tot 21 juni : TENTOONSTELLING "Schilderwerken KINNER"
- 7 juni : Reis naar Rumigny (deelname aan Calvacade)
Bedevaart van "die Edele Orde vanden Moutstock"
- Dag der Minder Valieden (datum later te bepalen)

• Juli - Augustus

4 juli tot 23 augustus : TENTOONSTELLING " KUNSTBEZIT IN VLAANDEREN "

September

5 Sept. : Ontvangst van Rumigny te Hoegaarden
"Opvoering van het Hof van Lodewijk XIV, de Zonnekoning"

12 sept tot 4 Okt. TENTOONSTELLING "Schilderwerken en Beeldhouw-
kunst van Y. Struys.

19 en 20 sept. : Deelname aan de Landdag van het Vlaams Heemkundig
Verbond Brabant te Leuven.

Oktober

9 Okt. tot 8 Nov. : Missietentoonstelling (onder voorbehoud)

31 Okt. : 20 jaar Gilde- en 10j. Confrerie Heropleving
Uitgave "De pastoors van Hoegaarden"
Start van het Verbond "De Hoegaardse Karolingers"
Hulde aan een Historisch Hoegaards gebouw"

November

14 Nov. : Teerfeesten bij "Die Edele Orde vanden Moutstock"

21 Nov. tot 13 Dec. : TENTOONSTELLING "Laatste wilsbeschikkingen
van een Hoegaardier"

28 Nov. : Sluiting van het jaar "HOEGAARDEN 1000 bis"
Uitgave van het "EEUWENKALENDER"